

Gepubliceerd 7 oktober 2021

[Link Facebook](#)

FRANKEN & VAN WEEL

In onze rubriek Bevelands Heem in het advertentieblad de Bevelandse Bode van begin augustus 2021 stond deze foto. Het is een foto uit 1905 die uitgegeven is door P.C. de Gelleke, een bekende naam. Hij was oprichter en voorzitter van de historische vereniging op de Bevelanden in de jaren dertig van de vorige eeuw. Eigenlijk de voorloper van de Heemkundige Kring De Bevelanden, die ruim 40 jaar later werd opgericht.

Het is een foto van de Singelstraat in Goes, of zals de naam toen was: het Kerkplein. Links zien we het toenmalige Slot Oostende en rechts een markant gebouw waarvan nog net het opschrift 'Landbouwwerktuigen' is te zien. Het is het bedrijf van Franken & Van Weel, tientallen jaren een toonaangevend bedrijf in Goes.

Tom Franken, nazaat van de oprichter schrijft:

Op 1 augustus 1892 werd voor Lambrecht Franken uit Goes en Jacob Goemans uit Serooskerke de akte van vennootschap opgemaakt voor de tijd van vier jaren en negen maanden, telkens met een jaar te verlengen voor een zaak die zich bezighield met de in- en verkoop van machines en artikelen voor agrarisch gebruik.

Daartoe werd een pand betrokken aan de Goese Turfkade D6. In deze winkel werden allerhande ijzerwaren verkocht en artikelen voor huishoudelijk gebruik zoals kachels en haarden, wasmachines enz. Het was een ruim pand waar veel verkoopwaar kon worden uitgestald. Ook werd een deel als kantoor gebruikt. Aan de Ossenhoofdstraat, waaraan het achterhuis van de zaak gelegen was, was ruimte voor opslag en ook werd daar een werkplaats ingericht.

Verkeer vanaf de 's Heerhendrikskinderenstraat, toen een van de drukste verkeersroutes door Goes, kon op dinsdag op weg naar de markt kennis nemen van de bij het Visperk op de Turfkade uitgestalde machines. De grotere landbouwwerktuigen werden opgesteld in een kolenpakhuis aan de Albert Joachimikade, toen in de volksmond Tussen de twee Poorten genoemd. De familie Franken woonde boven de winkel op de Turfkade. Mevrouw N.S. Franken-de Bruyne had de kachel- en haardenafdeling onder haar hoede en zorgde tevens dinsdags voor koffie. Ze had een groot aandeel in de groei van de zaak.

Maar langzamerhand bleek het pand aan de kade te klein en toen dan ook het voormalige Schoolgebouw op de hoek van de Singelstraat/Stalstraat in erfpacht zou worden uitgeschreven, probeerden ze daarop de hand te leggen. Door op de openbare verpachting in 1901 door anderen te laten bieden, slaagden ze er in het pand voor 99 jaar in bezit te krijgen.

Na een ingrijpende verbouwing is de Firma daarheen medio 1902 verhuisd. De Firma Franken en Goemans werd Franken & Van Weel. In 1910 verliet van Weel de Firma en ging L. Franken alleen door. Beneden was de showroom, de werkplaats en de smidse. Door de ongelijke vloeren was het wel lastig om de steeds groter wordende machines te verplaatsen. Boven kwam je eerst in een groot kantoor en via een paar treetjes kwam je via een gecapitonneerde deur in het directiekantoor met een imposante schouw.

Franken & Van Weel zat tot 1962 aan de Singelstraat, het pand werd verkocht aan van Melle N.V. Alle werkzaamheden van de Singelstraat werden samengevoegd met het kantoor, het magazijn en de werkplaats aan de De Ruyterlaan. Zij hadden wegens ruimtegebrek in 1917 daar al een loods laten bouwen. Dit pand werd in 1941 door de Duitse bezetters gevorderd. Vlak voor de bevrijding van Goes in de nacht van 28 op 29 oktober 1944 werd dit door de Duitsers in brand gestoken. In 1946 werd het herbouwd met Elementbouw van Schokbeton uit Zwijndrecht.

Toon Franken heeft in 2013 in samenwerking met Ireen Schmid het boek 'Franken Goes, Landbouwmechanisatie en meer. Geschiedenis van Innoveren en Aanpassen' geschreven. Dit boek ligt ter inzage in het Gemeentearchief Goes. Eduard van Antwerpen reageerde ook op het artikel en schreef dat een voortzetting van het bedrijf nog steeds bestaat onder de naam Franken, en nu gevestigd is in Borssele. Het richt zich nu op de visserijsector waarvoor ze machines maken voor de schaal- en schelpdieren Hij schrijft: "Franken heeft een hele geschiedenis achter de rug (o.a. ook een poosje onderdeel geweest van De Schelde), wat stormen moeten doorstaan maar telkens wel kunnen herpakken.

De naam Franken is in de mosselsector een echte gevestigde naam kan ik u vertellen, wereldwijd! Ik kom over heel de wereld en waar je de naam Franken roept gaan spontaan de deuren open, zoveel heeft Franken dus kunnen betekenen in de algemene voortgang, ontwikkeling en mechanisatie van de sector. Er staan diverse complete mosselverwerkingsfabrieken waar tot 20 ton per uur aan mosselen worden verwerkt tot bijvoorbeeld gekookte halve schelpen, vacuüm gekookt en verpakt, los gekookt mosselvlees en/of vers verpakt. En tevens staan er veel machines aan boord van schepen (tbv mosselzaad zaaien/opsokken maar ook oogsten en voorschonen) en losse machines aan land tbv naschoning, verwatering, ontbaarden, verpakken."

In Borssele is men nog steeds bijzonder trots op de naam Franken en dat deze in de sector nog steeds actief kan zijn. In het bedrijf heeft men nog een maquette staan van de oude historische gebouwen, ook van het gebouw op deze

Gepubliceerd 14 oktober 2021

[Link Facebook](#)

EEN ONDERNEMENDE MAN

Frieda Kooij-van Melle woont in Amsterdam, maar ze heeft Bevelandse roots. Van 1984 tot 1989 heeft ze in Goes gewoond. Ze is nazaat van de bekende Goese familie Van Melle.

Haar opa was Johannes Jacobus van Melle, (22-5-1899 - 21-11-1969). Hij was de tweede zoon uit het huwelijk van A.L. van Melle en M. Sinke. Zijn oudere broer was Job Daniël van Melle (26-5-1897 - 14-4-1945), een verzetsstrijder tijdens de Tweede Wereldoorlog. De J.D. van Mellestraat in Goes is naar hem genoemd.

Al heeft kleindochter Frieda maar kort in Goes gewoond, ze voelt nog steeds een sterke band met die stad, ook door de geschiedenis van haar familie en de sporen die er nog steeds zijn terug te vinden en die ook invloed hebben gehad op haar leven en ontwikkeling uit een tijd die nog absoluut niet digitaal was. Ze schrijft: "Er is veel verloren gegaan, maar zo mogelijk weer iets enigszins hervonden voor deze en volgende generatie. In elk geval voor mezelf en onze familie."

Opa was een 'selfmade zakenman' en bezat met zijn familie de nu nog steeds bekende bakkerij 'Den Soeten Inval', een brood- en banketzaak op de Oprit Grote Markt in Goes. Haar ondernemende opa had daarbij ook een bedrijf en groothandel in zoetwaren opgezet en distribueerde deze handel aanvankelijk vanuit het pand naast Den Soeten Inval.

Er was ergens 'Tussen Twee Poorten' (A.J. van der Goeskade in Goes) ook nog een babbelaarfabriekje waar opa Van Melle als enige de distributierechten van had, maar waar de fabrikant zich overigens niet zeer strikt aan hield.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft J.J. van Melle ook nog een politieke loopbaan gehad. Zo was hij gedurende 16 jaar wethouder voor de Christelijk Historische Unie (CHU), een voorloper van het huidige CDA. Er moest hard gewerkt worden voor de wederopbouw en groei van de gemeente Goes.

Met trots schrijft zijn kleindochter: "Eén van opa's wapenfeiten was dat hij al snel de klokken van de kerk en stadhuis terughaalde, die door de Duitsers waren geroofd om hun waarde als zwaar metaal, maar nog ergens opgeslagen stonden; met volstrekte lak aan allerlei administratieve formaliteiten."

Begin jaren zestig van de vorige eeuw is het familiebedrijf van de familie Van Melle op de Oprit Grote Markt in Goes opgeheven. De grossierderij in zoetwaren is nog een aantal jaar succesvol voortgezet op een andere locatie in het monumentale pand Van Franken & Van Weel, aan het Kerkplein in Goes (nu Singelstraat) dat eerder een showroom van landbouwwerktuigen was.

In 1968 werd de opvolging van de grossierderij geregeld door een fusie met de grossierderijen De Eendracht uit Tholen en Verduijn uit Breskens. Het bedrijf behield voorlopig de naam van Melle, maar werd later Van Melle-Verduyn. Het bedrijf zou in Goes nog een aantal jaren blijven bestaan aan de Edisonweg, maar verhuisde daarna naar Breda.

J.J. van Melle overleed op 21 november 1969. Zijn echtgenote Neeltje Sia Lamain, bleef tot haar overlijden in 1989, wonen in hun mooie, karakteristieke huis 'Vogelensang' op de Vogelenzangseweg te Goes.

Foto's:

1. De bakkerswinkel aan de Oprit Grote Markt te Goes.
2. De karakteristieke woning aan de Vogelenzangseweg te Goes.
3. De grossierderij aan het Kerkplein te Goes.

Gepubliceerd 22 oktober 2021

[Link Facebook](#)

SCHAAPSKOOI WILHELMINADORP

In de zomer van 2021 ontvingen we als Heemkundige Kring De Bevelanden een e-mail over de schaapskooi aan de Kooiweg in Wilhelminadorp. Deze schaapskooi is bijna 200 jaar oud en in eigendom van de Maatschap De Wilhelminapolder.

Tot begin dit jaar was de kooi ook in gebruik met een kudde schapen. Nu staat de schaapskooi ongebruikt in het landschap. En gebouwen die leeg staan dreigen al snel te verpauperen.

We brengen een bezoek aan de schaapskooi, waar deze foto's werden genomen. De schapen staan er niet meer. De houten kooi met pannendak ziet er goed onderhouden uit. De zwaluwen vliegen in en uit, bovenin zitten uilen. Wim Bakker, voorzitter van de Culturele Raad Goes vindt het een gebouw van 'historische betekenis'. Gerard Heerebout heeft er in 1982 al eens een artikeltje in het Goese monumentenblad 't Telmerk over geschreven.

In het artikel in 't Telmerk, waar Gerard Heerebout naar verwijst vinden we de originele bouwtekening van de schaapskooi en een historische beschrijving, waarvan we enkele gedeelten citeren:

“De tweede directeur van de Maatschap tussen eigenaren van gronden in de Wilhelmina- en Oost-Bevelandpolder (oftewel de Wilhelminapolder) was I.G.J. van den Bosch (1836-1864). Deze man was buitengewoon geïnteresseerd in de schapenteelt. Hij importeerde veel schapen uit andere Europese landen en trachtte door kruisingen betere schapen te fokken. Zodoende ontstonden er diverse schaapskudden in de Wilhelminapolder; voor een belangrijk deel graasden ze overigens op de schorren buitendijks. De nacht brachten de schapen door in schaapskooien, zodat later de uitwerpselen van de schapen voor bemesting gebruikt konden worden.”

“In zijn exploitatie-opzet gaat Van den Bosch uit van 120-150 schapen. Hiervoor is een schaapskooi omschreven. Stijlen en gebinten van sparrehout, beplanking van duims dennen delen, rode dakpannen met een overstek van een halve meter. Het geheel staat op een stenen gemetseld fundament met 6 à 7 lagen boven het maaiveld. De kosten van zo'n bouwwerk werden destijds begroot op f. 375,— tot f. 425,—, met de inventaris (ruiven, schotten, afheining van de mestput) mee op f. 485,— tot f. 530,—. Eén van deze schaapskooien staat er nog steeds, de andere kooien zijn gesloopt.”

“Als zodanig is het een cultuur-historisch monument, vergelijkbaar met meestoven en andere agrarische gebouwen en daarom verdient deze kooi bewaard te blijven. Er zijn niet veel schaapskooien in Zeeland meer over en zeker niet zulke fraaie.”

In het advertentieblad Goesemorgen van 25 februari 2021 staat een interview met de voormalige gebruiker/schaapsherder Piet Steenhart. In het artikel wordt niets vermeld over een mogelijk vertrek. Het is een oud-werknemer van de maatschap die zonder tegenprestatie het onderhoud en het beheer van de schaapskooi had. Hij is nu 75 jaar en deed dat beheer al bijna 50 jaar.

Het is niet bekend wat de verdere plannen met de schaapskooi zijn. De kooi is nu goed onderhouden, er nestelen zich zwaluwen in en er is een uilenkast. Doordat de schapen al enkele maanden geleden zijn verkocht staat het gras rond de schaapskooi vrij hoog. Als weer en wind vrij spel krijgen bestaat het risico dat de schaapskooi snel zal vervallen. Zorg over het behoud is dan ook gerechtvaardigd.

Vervolgens zijn we op internet gaan zoeken of deze schaapskooi een beschermde status heeft. Zowel op de website van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed als in het Rijksmonumentenregister is niets te vinden.

Als Heemkundige Kring De Bevelanden hebben we in juni 2021 een melding gedaan bij het Meldpunt Erfgoed Zeeland. Inmiddels heeft de afdeling Zeeland van de Erfgoedvereniging Bond Heemschut deze melding ondersteund. Ze hebben een brief naar de Maatschap De Wilhelminapolder gestuurd, waarin ze aandacht vragen voor het behoud van dit cultureel erfgoed.

In het in 2009 verschenen gedenkboek van 200 jaar Wilhelminapolder is het belang van de schapenhouderij in de loop van de eeuwen beschreven. Aanvankelijk vooral gehouden voor de mest, waren de schapen trouwe metgezellen van de directeur, de werknemers en de schaapsherders van de maatschap.

De schapen zorgden voor het korthouden van het gras op de dijken en begraasden de schorren. Om die reden werd deze schaapskooi gebouwd. Door kruising van Zeeuwse schapen met de Texelaar ontstond het Imanschaap, genoemd naar de directeur I.G.J. van den Bosch. Hij leefde van 1799 tot 1880.

Dit nieuwe schapenras bracht omstreeks 1853 zoveel belangstelling uit binnen- en buitenland dat de weilanden met ijzerdraad werden afgezet, ook al weer een nieuwigheid, waarmee de Wilhelminapolder de eerste was. De duizenden schapen kregen daarmee veel bekijks en het droeg bij aan de roem van de Maatschap De Wilhelminapolder.

In de Wilhelminapolder hebben meerdere schaapskooien gestaan, waarbij de kooi aan de Kooiweg nog de enige is die is blijven bestaan. De schaapskooien in deze vorm zijn zeldzaam geworden. Reden genoeg om er zorgvuldig mee om te gaan.

Gepubliceerd 26 oktober 2021

[Link Facebook](#)

BROEDER- EN ZUSTERPOLDER

Van Jan Murre ontvingen we de geschiedenis van de Broeder-en Zusterpolder bij Wolphaartsdijk. Deze polder kwam in 1854 tot stand door inpoldering van het Schengewater.

Het betreffende schor was ter bedijking verkocht aan een Franse associatie. De eerste boerderij in de polder was Zwaluwenoord en werd gebouwd naar het model van een Franse kasteelboerderij. De polder behoorde tot de voormalige gemeente Wolphaartsdijk.

De Schenge stroomde tussen het voormalige eiland Wolphaartsdijk en Zuid-Beveland. In 1708 werd de Oost-Bevelandpolder als opwas bedijkt, pas een eeuw later in 1809 werd de Schenge afgedamd en verder ingepolderd met de bedijking van de grote Wilhelminapolder. Door deze inpoldering werden het eiland Wolphaartsdijk en de Oost-Bevelandpolder aan Zuid-Beveland verbonden.

Vanaf dat moment verlandde de Schenge steeds sneller en werd verder ingepolderd. In een aantal polders is de geul nog in het landschap herkenbaar. De Broeder- en Zusterpolder werd bedijkt op de schorren gelegen voor de Nieuw-Sabbingepolder. De eerste boerderij Zwaluwenoord werd in 1857 gebouwd. In de winter van 1862-1863 heeft de polder te maken gekregen met enige overstroming.

Boerderij Zwaluwenoord en de Broeder en Zusterpolder wordt ruim honderd jaar gepacht door de familie Rijk. Jan Murre ging bij ze op bezoek en dook in de familiegeschiedenis, die nauw verbonden is met de Broeder- en Zusterpolder.

Met een buitentrap van kasteelboerderij Zwaluwenoord in de Broeder en Zusterpolder bereiken we de woonkeuken waar we rond de tafel zitten met Lau (Laurentius Peter) Rijk en Corrie Rijk-Boonman, de gepensioneerde bewoners en zoon Jan (Joannes Daniël) en Ankie Rijk-Verboom, de huidige bewoners.

We horen hoe de familie Rijk in de Broeder en Zusterpolder is gekomen en daar hebben geleefd en gewerkt. Zij bewoonden de ene helft van de boerderij en de andere helft werd bewoond door neef (Lau) Laurentius Jacobus Rijk, thans Hubrecht Marinus Rijk.

We raadplegen De historische bronnen over hoe deze polder is ontstaan en wie ervoor hebben gewoond en gewerkt. Omdat het vaarwater de Schenge meer en meer verlandde, waren ruim 114 ha. schorren voor de Nieuw-Sabbingepolder voor bedijking geschikt geworden. De Ambachtsgerechtigden van Wolphaartsdijk kregen op 18 maart 1854 van Zijne Majesteit hiervoor vergunning en werden op 26 mei 1854 publiek geveild. De schorren werden voor 40 duizend gulden gekocht door een Franse associatie, ten name van de heer Henri Lenssen, koopman te Wambréchie, bij Rijsel.

In deze Franse associatie was ook een textielfabriek betrokken, die met name damast produceerde. Mevrouw Rijk-Boonman weet zich dit nog te herinneren, omdat haar familie van dezelfde Franse associatie in de Zak van Zuid-Beveland een boerderij en gronden pachtten. Zij hebben zelf de textielfabriek bezocht.

Op 21 juni 1854 doen de nieuwe eigenaren een openbare aanbesteding om de schorren en slikken te bedijken. De Zeeuwse onderwijzer, publicist en historicus Joost van der Baan (1808-1896) noteert 'met een kapitalen zeedijk, ter lengte van 2933 el' (is 2023,77 meter) en bijbehorende situatiewerken'.

In het noorden grenzend aan de vooruitstekende dijkhoek van de Nieuw-Sabbingepolder en in het noordoosten grenzend aan de dijk van de Perponcherpolder. Het stukje dijk tussen de Weeldijk van de Nieuw Sabbingepolder/Perponcherpolder en nu de Domeinplaatweg wordt Pannedijkje genoemd.

De laagste inschrijver was D.A. Dronkers uit Middelburg voor 72800 gulden. Dit bedrag vond men te hoog. Een dag later werd het onderhands gegund voor 64500 gulden. Ondanks ongunstig weer was het gehele werk in september 1854 gereed.

De polder heeft een grootte van ruim 125 ha. en kreeg de naam: Broeder- en Zusterpolder. Tot beheerder werd bij Koninklijk Besluit op 18 december 1855 benoemd: Jacob op 't Hoff. Deze overleed op 27 juni 1857. Het opzicht over het landbouwkundig werk werd opgedragen aan Karel Hamelinck. De publieke veiling van de eerste gewassen koolzaad en zomergerst vond op 23 juni 1856 plaats.

Van oktober 1858 tot november 1862 is Johannes Peeters beheerder. Daarna is Joos van Damme beheerder. Tot hoelang is niet bekend, maar J.J. van Weel vermeldt in de Goessche Courant van 7 mei 1874 over veranderingen in woonhuis en schuur. Ongetwijfeld is hij de nieuwe beheerder. Onder zijn beheer waren diverse landbouwers 'kastelein' of zetbaas, we komen namen tegen van: M. de Regt, J. Buteijn, J de Jonge. J.J. van Weel is beheerder tot maart 1915, daarna worden de familie Rijk de nieuwe beheerders of pachters en landbouwers.

In 1857 wordt de polder ingericht met de bouw van een boerderij in model van een Franse kasteelboerderij. Vooraan een dubbel woonhuis met in het midden de bedrijfsleiderwoning, links de paardenstallen (achterin een dubbele hengstenstal), rechts de koeienstallen en achteraan de graanschuur. De besloten middenruimte wordt als mestput gebruikt.

Vanwege de zeer 'zware' kleigrond wordt ter plaatse een steenfabriek opgericht, bediend door ca. 20 werkmensen. Bij de uitvoering van de werkzaamheden vindt in december 1857 een ongeluk plaats: een metselaar viel van de stelling, hij bracht het er met twee gebroken ribben nog niet zo slecht af. Ook is er door de eigenaren in dat jaar een grindweg van 690 meter aangelegd voor 1600 gulden van de boerderij naar het punt van de Perponcherpolder/Nieuw Sabbingepolder.

Na de bedijking van de Broeder- en Zusterpolder had de Schenge op sommige plaatsen amper 350 meter breedte. De verlanding zette zich versneld voort. Aan de andere zijde van de Schenge hadden de ambachtsheren van 's-Heer Arendskerke verschil van mening met de dienst der Domeinen over het eigendomsrecht. Zij hadden het oostelijk deel schorren en slikken voor zeven jaar openbaar verpacht.

De bedijking kreeg de naam Schengepolder en kwam in 1874 gereed. De gronden tussen de dijk van de Broeder- en Zusterpolder en de afgedamde Schenge werden gekocht door de Franse associatie van de Broeder- en Zusterpolder. Dit bedroeg volgens een pachtcontract uit 1914/1915 ca. 48 ha. waarvan ruim 3 ha. water.

Op 10 maart 1914 wordt het eerste pachtcontract getekend door de Wed. Apollonia Hubrechtse Rijk-Boonman. Daarvoor was 'meneer' J.J. van Weel pachter. Deze bewoonde het middelste woongedeelte. Een bijzonderheid is dat er vanaf daar naar de rechterwoning, waar de dienstmeid woonde, een spreekbuis onder de grond was aangebracht waardoor hij kon communiceren met haar wanneer hij eten of drinken beliefte. Deze buis heeft Lau Rijk zelf verwijderd.

In de Goesche Courant uit de periode 1867-1915 vinden we veel berichten over de Broeder- en Zusterpolder. Het varieert over de verkoop van schapen, de huur van arbeiderswoningen, de vraag om personeel (een gehuwde opperknecht en een onhuwde koetsier/tuinman) tot een heftig onweer in 1913 waar de landbouwschuur en een aantal dieren verloren gingen.

Op 30 januari 1915 staat er een grote advertentie, waarbij dhr. J.J. van Weel de gehele inboedel van de boerderij verkoopt. Onder de kop 'Kapitale Boereninspan' lezen we dat de deurwaarders Hollman en Verdonk te Goes ten verzoeken van den heer J.J. van Weel op de hofstede in den Broeder en Zusterpolder onder Wolfaartsdijk een openbare verkoping houden.

'Op woensdag 17 februari 1915, des voormiddags om 10 uur' werden 32 paarden van verschillende kleur en jaren w.o. diverse flinke werkpaarden en 9 veulendragende en jonge paarden verkocht. Ook een groot aantal machines en wagens werden verkocht.

De boerderij met inboedel werden verkocht aan de weduwe Apollonia Hubrechtse Rijk-Boonman. Op 1 maart 1915 neemt ze haar intrek op Zwaluwenoord met haar zes kinderen (vier zonen en twee dochters) en twee kleinkinderen.

De weduwe A.H. Rijk-Boonman is op 7 oktober 1851 te Heinkenszand geboren en zal een hoge leeftijd bereiken want ze overlijdt op 12 januari 1946 te Ovezande. Ze huwde in 1871 met Louw Jacobse Rijk, die op 29 augustus 1843 te Ovezande was geboren. Hij overleed daar op 19 januari 1910. Zij woonden volgens het pachtcontract op hoeve 'Dijkzicht' en kregen 17 kinderen. Oudste zoon Jacob Laurens Rijk was geboren op 18 augustus 1872 en bestuurde de boerderij. Hij bleef ongehuwd en overleed op 20 mei 1943.

Zijn jongere broer Hubrecht Laurens Rijk, geb. 29 november 1876, verhuisde met zijn moeder en de overige familieleden naar Zwaluwenoord en kreeg daar de leiding.

Bij het pachtcontract werd bepaald dat de bewoners gehuwd moesten zijn (mondelinge toelichting mevr. Rijk-Boonman); daarom trouwt nog geen jaar na hun verhuizing Hubrecht op 21 juli 1916 te 's-Heerenhoek met Magdalena Boonman. Ze krijgen zes kinderen, waarvan de oudste zoon Laurentius Jacobus Rijk (geb. 13 juli 1917) later de helft van de boerderij Zwaluwenoord zal overnemen.

Hubrecht Rijk overlijdt op 13 oktober 1957 te 's-Heerenhoek. Zijn vrouw Magdalena Boonman overlijdt op 23 mei 1974 bij een verkeersongeluk te Goes. Hun zoon Laurentius Jacobus Rijk trouwt op 25 november 1952 met een naamgenoot, Petronella Maria Rijk die op 22 juli 1926 in het Brabantse Dinteloord is geboren.

Het echtpaar krijgt vier kinderen waarvan de op 27 februari 1956 geboren Hubrecht Marinus Rijk de nieuwe eigenaar van Zwaluwenoord wordt. Hij is dan de vierde generatie van de familie Rijk die voor de helft de leiding en bewoning van deze boerderij heeft.

Hubrecht Marinus Rijk huwt 25 september 1986 met Johanna Jobina Petronella Vermue (geb. 8 april 1959). Uit dit huwelijk worden in 1991 en 1994 twee kinderen geboren.

De tweede broer, Cornelis Laurens Rijk trouwt op 25 mei 1918 met Cornelia de Jonge. Voor hem wordt een nieuwe boerderij gebouwd met de naam 'Arbeid Adelt' aan de Schengeweg net buiten de Broeder en Zusterpolder. In 1935 vertrekken ze naar boerderij 'Vive Labeur' in Kwadendam en komt Willem Remijn gehuwd met Cornelia Rijk op die boerderij.

De derde broer, Jan Laurens Rijk trouwt op 6 mei 1925 met Pieterella Verdonk. Ze krijgen vijf kinderen waarvan hun jongste zoon Laurentius Petrus Rijk, geboren 16 november 1931, later de andere helft van de boerderij Zwaluwenoord zal overnemen.

Jan Laurens Rijk overlijdt op 6 februari 1968. Zijn vrouw Pieterella Verdonk overlijdt op 19 april 1994 op de hoge leeftijd van 108 jaar. Hun zoon Laurentius Petrus trouwt op 12 september 1957 met Magdalena Cornelia Boonman. Het echtpaar krijgt vier kinderen waarvan Jan (Joannes Daniël Maria), geboren 4 juli 1958, trouwt op 23 juni 2000 met Ankie Verboom, als vierde generatie de andere helft van Zwaluwenoord overgenomen heeft.

De vierde broer, Adriaan Laurens Rijk trouwt op 1 februari 1918 met Maria van den Dries. Voor hun wordt een nieuwe boerderij in de Broeder en Zuster polder gebouwd met de naam 'Landlust'. Ze krijgen 18 kinderen, waarvan de 16e zoon Cornelis Rijk, geboren 9 juni 1936 opvolger wordt op Landlust samen met zijn jongste broer Marinus, geboren op 23 november 1938. Beiden krijgen twee kinderen, waarvan de jongste zoon van Marinus, Martinus Cornelis Joannes Rijk geboren 28 augustus 1968 de boerderij Landlust overneemt.

Foto: Boerderij Zwaluwenoord.

Gepubliceerd 5 november 2021

[Link Facebook](#)

REIZEN IN DE JAREN DERTIG

Op 11 mei 2020 plaatsten we een artikel op onze facebookpagina over Anthonij Hoebeke (1869-1962) en Francina Bom (1869-1940). Van achterklenzoon Peter Hoebeke, die in Noorwegen woont, ontvingen we een 'reisverslag' van zijn oma Janna, de getrouwd was met Marien Hoebeke, de opa van Peter, en dus een zoon van Anthonij en Francina.

Schippersknecht Marinus Hoebeke en Adriana Pekaar waren op 21-jarige leeftijd op 4 juni 1914 te Yerseke getrouwd. Het gezin vestigde zich later in Woerden, waar Marinus in de tuinbouw werkte. Het gezin kwam daarna wel eens met vakantie in Yerseke. In een tijd met weinig wegen ging dat over het water. Een hele onderneming, zoals uit dit verslag blijkt, dat uit het Engels is vertaald.

Tussen 1930 en 1940 zou Janna in de zomervakantie met haar kinderen naar Zeeland reizen om haar familie in Yerseke te bezoeken. Hoewel het niet meer dan 65 km was, zou het de hele dag duren. Om vier uur 's ochtends, de kinderen bibberend en koud.

Om vijf uur zou de plaatselijke bakker Van Woerden hen in zijn vrachtwagen naar Rotterdam rijden. Janna en de kinderen zaten waarschijnlijk allemaal naast de chauffeur, want toen de deur eenmaal openging en Ton viel, reageerde Cor gelukkig snel en greep Ton vast voordat hij op de weg viel.

Geld was altijd schaars, dus toen ze vier werden, kregen Anton en Aad de opdracht om desgevraagd te zeggen dat ze nog geen vier jaar oud waren. Ze zouden waarschijnlijk een goedkoper ticket krijgen of gratis reizen. Maar toen ze in de boot stapten, besloten de jongens geen twijfel te laten bestaan en terwijl ze de loopplank op marcheerden, begonnen ze uitbundig te zingen: "We zijn nog geen vier, we zijn nog geen vier".

Ze vertrokken vanaf de Prins Hendrikkade in Rotterdam met een vrachtboot de Telegraaf en moesten in de laadruimte gaan zitten. De stoomboot zou hen naar Wemeldinge op Zuid Beveland brengen. Een avontuur voor de jonge Ton, hij was waarschijnlijk overal op het schip. Hij herinnerde zich dolfijnen die voor het schip sprongen en zeehonden die in de zon lagen te zonnebaden op de zandbanken. Omdat het een oud stoomschip was, gestookt met kolen, dat rook uitspuwde, bleef hij tijdens de reis niet erg schoon.

Om drie uur 's middags zouden ze Wemeldinge bereiken. Daar moesten ze met de bus naar Yerseke. Uiteindelijk zouden ze laat in de middag moe en vuil in Yerseke aankomen.

Vader Marien Hoebeke moest thuisblijven omdat de zomer het drukste seizoen was voor het werk in de groenteproductie. Twintig jaar lang zag hij zijn geboorteplaats Yerseke niet meer terug.

Zoon Anthon (de vader van de in Noorwegen wonende Peter Hoebeke) verbleef graag in Yerseke. De drukke haven met alle mosselschepen, de bassins waar mosselen en oesters levend werden opgeslagen. In de zomer op zonnige dagen kon je in die bassins zwemmen en zwerven langs de Oosterschelde, waar ze speelden in het zand en het water. Er waren ook een heleboel spannende familieleden.

Moeder Janna en Niek zouden bij tante Riet blijven (een zus van Janna) Zij was getrouwd met oom Piet (Fopje heette hij in Yerseke) Zijn benen functioneerden niet goed, een kwetsuur dat hij aan de Eerste Wereldoorlog (1914-1918) had overgehouden. Maar toch speelde hij in de Harmonie van Yerseke, waarbij hij mee marcheerde door het dorp. Fopje en Riet hadden een winkel in Yerseke.

Truus en Aad logeerden bij oom Adriaan. In latere jaren gingen Francien en Cor niet meer mee op deze reis. Waarschijnlijk moesten ze werken. Anthon zou bij zijn opa Toon (Anthonie Hoebeke) (de Tobber) en grootmoeder Opoe Francien blijven. Ze woonden in een huisje in de Zanddwaarsstraat. Opa Toon droeg altijd een kapiteinspet en een blauwe trui. Opoe Francien was gekleed in de traditionele Zuid-Bevelandse klederdracht met een halsketting van koraalrode kralen en gouden spelden in haar brede witte muts.

De meeste kinderen bleven daar niet graag omdat opoe Francien een zeer strenge vrouw was, maar Anthonie verbleef er wel graag. Hij was misschien wel het 'lievelingetje' van opoe omdat hij naar zijn opa was vernoemd. Een andere reden waarom Anthon graag bij deze grootouders logeerde, was het lekkere eten.

Bij het ontbijt kreeg je een grote snee brood die opoe Francien zou snijden terwijl ze het brood tegen haar borst hield. Daarnaast een klontje kaas en een kopje koffie uit de waterkoker. Tussen de middag stond er vaak een grote ketel met mosselen in het midden van de tafel die met aardappelen of brood werden gegeten. Op zondag stond er een grote ketel met dikke soep met veel "vermicelli"

Tante Francien, de oudere zus van Anthon, herinnerde zich dat ze daar niet graag wilde blijven omdat opoe Francien een harde vrouw was. Als Janna en de kinderen daar aankwamen na een lange, vermoeiende reis, en de thee was op, zou ze zeggen: "De thee is op en ik ga geen nieuwe ketel opzetten", en dat was het dan.

Francien moest slapen in de "Bedstee" (slaapnis) bij Fien de dochter van opa en opoe. Fien was een beetje eenvoudig van geest en Francien had een hekel aan slapen in de bedompte alkoof met haar tante.

Soms kreeg Francien wat geld van ome Ko Pekaar (een broer van Janna) maar als ze naar opoe Francien kwam, vroeg ze altijd "Hei jo eiken centen bieee?" (Heeft u geld?) En als ze wat had, zou ze het aan opoe Francien moeten geven en haar geld nooit terugzien.

Als haar jongste zoon Kees zaterdagavond laat thuiskwam, na wat gedronken te hebben in de kroeg, stond opoe Francien hem op te wachten met de "matteklopper" en gaf hem een stevige pak slaag. Kees was echter een hele grote en sterke jongeman, en licht dronken zijn had er nauwelijks last van.

Minder geluk had de kat. Toen opoe Francien de vloer aan het vegen was, stond de kat haar in de weg. Ze sloeg het dier met haar bezem op zijn kop, waarschijnlijk iets harder dan de bedoeling was. De arme kat viel ter plekke dood neer.

Foto: Affiche van de 'De Telegraaf', de stoombootdiensten naar de Zuid-Hollandse- en Zeeuwse eilanden in de jaren dertig.

Gepubliceerd 7 november 2021

[Link Facebook](#)

DE ZOEN VAN KLOETINGE

Onder onze facebooklezers komen we nog al wat mensen tegen die genealogisch onderzoek doen. Het zoeken in de familiegeschiedenis is altijd intrigerend. Wat kunnen we tegen komen? Van wie stammen we af? Van een edelman of een doortrapte boef? Een veel bekeken programma is dan ook Verborgen Verleden, waar bekende Nederlanders op zoek gaan naar dat verleden.

Ad Fraanje en Dies Martens zijn van die onderzoekers. Ze wonen al jaren niet meer in Zeeland, maar het Zuid-Beveland, het gebied waar hun roots liggen, blijft trekken.

Via hen kwamen we op 'De Zoen van Kloetinge'. Geen zoen als een hartstochtelijke kus, maar in de zestiende eeuw was het een vorm van smartengeld. Eigenlijk dus als een soort verzoening voor een misdrijf dat men begaan heeft.

Dies Martens heeft een website met genealogische gegevens, waarin deze zoen van Foort Cornelisse wordt beschreven. Reden was dat hij op 6 december 1581 Cornelis Pierse Kelle had vermoord.

Dat blijkt weer een voorvader te zijn van Ad Fraanje. De grafstenen zijn nog te vinden in de Geerteskerk in Kloetinge. We nemen een deel van de tekst over van zijn facebookpagina.

Twee voorvaderen van Ad Fraanje werden begraven onder 1 grafsteen in de Geerteskerk te Kloetinge: Cornelis Pierse Kelle (Pierse in de Groe) en zijn neef Cornelis Cornelissen Kelle. Het was oorspronkelijk de grafsteen van die oom, Cornelis Pierse Kelle uit de Groe.

Niemand weet waarom deze steen van de vloer verhuisde naar een nis. Cornelis Pierse Kelle uit de Groe (gehucht bij Kloetinge) werd op 6 december 1581 (S Claesdach) vermoord door Foort Cornelisse. Zo staat te lezen op de buitenrand van de steen.

Foot's familie betaalde smartengeld (Zoen). Die transactie werd vastgelegd in een notariële akte. In de akte spreekt men niet van "moord", er staat: "bij magere avontuere ende ramsaligh ongeval doodtlijk Quetsuere". In dit document worden ook alle nabestaanden van het slachtoffer genoemd, en van hun vertegenwoordigers.

Cornelis Cornelissen Kelle was een zoon van zijn zuster, Martijnen Kelle. Cornelis woonde op de Middenhoeve in Abbekinderen, een ander gehucht bij Kloetinge. Opmerkelijk: CCK werd geboren in 1581, het jaar waarin zijn oom werd vermoord.

Bij het overlijden van Cornelis in 1628 werd de steen van zijn oom gebruikt. Het wapenschild van CCK met zijn initialen is onder de tekst in het midden van de steen gebeiteld.

CCK huwde in 1609 Mayken Jans Gandolf, geboren op de Westhoeve in Baarsdorp. Hun dochter Apolonia (Leuntje) huwde Jacob Jacobsz. op 't Hof. De overgrootmoeder van Ad Fraanje Catharina op 't Hof was een directe nazaat via de mannelijke lijn.

CCK was Baljuw (Zeeuwse naam voor Schout) van Ovezande en rentmeester van Graaf van Nassau-Odiëck over diens bezittingen in Zuid-Beveland. Een oom van hem was Schout van Baarsdorp. De eerste man van zijn moeder, Cornelis Leendertse was dat ook.

Een Schout vertegenwoordigde de Ambachtsheer, en was burgemeester, hoofd van de politie, en inde de belastingen names zijn Heer. Een belangrijke figuur dus. De functie werd soms 'gekocht' door rijke grondbezitters. Het heerlijkheidswapen van Baarsdorp is een schuinkruis, net als dat van CCK.

Zoon Cornelis Kelle werd geboren op 6 december 1581, dus op de dag van het overlijden van zijn vader! Bij zijn overlijden in 1628 werd ook deze steen gebruikt. Zijn wapenschild is in het midden afgebeeld, met zijn initialen CCK.

CCK was Baljuw van Ovezande en rentmeester van Graaf van Nassau-Odiëck over diens bezittingen op Zuid-Beveland. Er zou een thriller zijn geschreven over deze moord. En Gerard Lepoeter schreef een boek over deze kerk.

Op de website van Dies Martens vinden we gegevens over de nazaten van Pier Bouwense. Hij is de voorvader van Kelle, de persoon waar deze geschiedenis over gaat. Zie: Dies Martens: Nazaten van Pier Bouwense ('t Abbekinderen) uit Kloetinge. De zoen van Kloetinge staat ook beschreven op deze website: <https://diesmartens.blogspot.com/.../de-zoen-van...>

Foto grafsteen in de Geerteskerk te Kloetinge.

Gepubliceerd 9 november 2021

[Link Facebook](#)

EEN GOESE GRAANHANDEL

Op 1 januari 1911 stuurt D. Dekker, timmerman en metselaar te Kloetinge een brief naar L. Duvekot te Goes. Het is een factuur voor geleverde arbeid en materiaal in 1910. Met een keurig regelmatig handschrift is per maand opgeschreven wat voor werkzaamheden er zijn verricht.

Het is het aangenomen werk voor de bouw van een pakhuis voor een bedrag van f. 2.845,00. Daaronder een lijst met 'kosten meerwerk'. Op 5 februari 1910 f. 1,60 voor arbeid en hout voor een meterkast en f. 1,10 aan arbeid voor een metselaar voor een gasleiding. Er volgt een hele opsomming van 'meerwerk' waardoor de rekening oploopt naar f. 3.152,63. Op 6 april 1911 is de rekening voldaan.

In het mapje met correspondentie een bestektekening van het te bouwen pakhuis. Het is een gebouw van twee lagen van acht bij drieëntwintig meter. Op de tekening staat geen naam van de ontwerper. Is het bouwmeester J.M. van der Weert uit Goes? Is dit het eerste bedrijfspand langs het kanaal door Goes, aan wat nu de J.A. van der Goeskade is?

We vinden ook een briefje van J.M. van de Weert, bouwmeester te Goes van 13 januari 1898 voor de bouw van een nieuw pakhuis voor 'mefuffrouw de Wed. C. Duvekot te Goes'. Hierin verklaart hij dat P. Dronkers, aannemer te Kapelle de eerste helft van de totale aanneemsom van f. 4.700,00 volgens het bestek uitbetaald kan worden, een bedrag van f. 2.350,00.

In 1960 bestond Duvekot's Graanhandel N.V. in Goes 100 jaar. Voor dit jubileumjaar werden er luchtfoto's gemaakt door KLM Aerocarto N.V. Uit Den Haag. Zakenrelates ontvingen zo'n foto op het formaat van een ansichtkaart. Aan de achterzijde het adres J.A. van der Goeskade 59. Geen plaatsnaam, want iedereen wist dat dit in Goes is, en postcode bestond nog niet.

Bij het telefoonnummer 01100-2000 en 2226 staat een sterretje. Onderaan de verklarende tekst: "deze no. worden na wijziging 5290 - 5291". Onder een kopje 'Belangrijk' de tekst: "De telefoonnummers van alle abonnees van het telefoonnet Goes moeten worden gewijzigd. In de districtstelefoongids, die waarschijnlijk in maart 1960 zal verschijnen, zullen de abonnees reeds met de nieuwe telefoonnummers zijn vermeld." Hierdoor zijn de foto's goed te dateren.

Op die kaart ook de namen en telefoonnummers van de directeurs L. Duvekot Czn. en C. van Zweeden en een aantal werknemers zoals boekhouder, chefs en vertegenwoordigers.

We ontvingen deze foto's met wat andere stukken van Marten Kool, de laatste directeur van dit bedrijf, dat in 1987 zijn deuren sloot. Op een website lezen we dat sinds 'mensenheugenis' zich aan de J.A. van der Goeskade in Goes de graansilo's en pakhuizen van de firma Duvekot staan. Dit bedrijf in granen en zaden begon haar activiteiten in 1860 als groothandel in kruidenierswaren. In 1906 bouwden zij het eerste graanpakhuis. In een rap tempo volgde een reeks loodsen en silo's.

Aangrenzend bouwde dochteronderneming Conserduc een bedrijf. Met name in de jaren zestig van de vorige eeuw maakte de firma een bloeiperiode door. Het 125-jarig bestaan in 1985 werd niet meer gevierd. De teloorgang van het bedrijf was toen al ingezet.

In het mapje met stukken zitten enkele notariële akten. De vaste notaris was het kantoor van E.C. van Dissel te Goes. De akten gaan over het erfpachtrecht van de grond waarop de gebouwen staan. Wanneer de erfpacht is ingegaan lezen we niet, maar op alle akten staat dat de erfpacht loopt tot 1 juli 1931. Het zijn verschillende percelen percelen die gelegen zijn langs het kanaal door Goes.

De oudste akte is van 9 augustus 1916 en is opgemaakt door kandidaat-notaris Hermannus Jonkers in het koffiehuis De Prins van Oranje. Jonkers is verbonden aan het kantoor van notaris Eliza Cornelis van Dissel te Goes. Het is een openbare verkoping van een aantal percelen grond in de gemeenten Heinkenszand en Goes. Ze zijn eigendom zijn van de heer Ivo Bouwens, gepensioneerd hoofdambtenaar der Staatsspoorwegen in Nederlandsch Indië en wonende te 's-Gravenhage. Hij is in 'algeheele gemeenschap van goederen' gehuwd met mevrouw Antonetta Adriana Marina Harinck.

Als zijn gemachtigden treden op houthandelaar Johannes Marinus Harinck en Dirk Daniel van den Bout, landmeter bij het kadaster en wethouder te Goes. De laatste was 'in gemeenschap van goederen' gehuwd met mevrouw Sophia Carolina Harinck. We hebben het niet nagegaan maar mogelijk zullen het familieleden van het echtpaar uit Den Haag zijn.

Bij de percelen 3, 4, 5 en 6 staat als lokatie: "grond/opslagplaats/ aan de haven naast de meelfabriek van J. Nieuwenhuyse, sectie D zuidelyk deel van nummer 2655, groot een are zeven en dertig centiaren." Op deze percelen zit ook een erfpachtrecht tot 1 juli 1931.

Het gehele grondgebied is blijkbaar groter. Verderop in de akte worden nog percelen 8, 9 en 10 genoemd. Ook is er nog een perceel 20. De percelen zijn 'in veiling gebracht en na herhaalde opbiedingen in koop toegewezen'.

De percelen 3 tot en met 6 worden voor de som van tweeduizend vierhonderd tien gulden verkocht aan Dingenis Dekker, aannemer te Goes. Hij verklaarde mondeling als gemachtigde op te treden voor Laurus Duvekot Corneliszoon, koopman te Goes.

Het proces-verbaal van de openbare verkoping is opgemaakt met getuigen notarisklerk Marinus van Weele en oproeper Marinus Bartelse, beiden te Goes. De comparanten/kopers van de percelen grond zijn N. Knieriem, J.M. Verburg, J.M. Bitter, D. Dekker, A.S.J. Dekker, M. de Broekert, G. Kryger, L. Duvekot Cz., D.G. van den Bout, J.M. Harinck, J.M. van Weele, M. Bartelse en H. Jonkers.

Nog geen jaar later op 30 juni 1917 koopt L. Duvekot Cz. het terrein met fabriek en machines van zijn buurman meelfabrikant Jacobus Nieuwenhuyse Pieterszoon. De grond is ook in erfpacht tot 1 juli 1931. Het is een aanzienlijk grotere transactie dan de vorige want de koopprijs is 'twee en twintig duizend vijfhonderd gulden'.

Op 26 mei 1917 is het bedrijf van Duvekot omgezet in een Naamloze Vennootschap. Op 1 november 1917 wordt de aangekochte fabriek overgedragen aan de N.V. Duvekots's Graanhandel. Vader Cornelis Duvekot Lauruszoon is de directeur van de N.V.

In de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 11 oktober 1917 en 12 november 1917 worden advertenties geplaatst met de mededeling dat bij 'Besluit van den 24 augustus 1917 no. 8 is OPGERICHT de Naamloze Vennootschap DUVEKOT's GRAANHANDEL, gevestigd te Goes.' De 'Bewilliging' van het Koninklijk Besluit is te lezen in een bijvoegsel van de Staatscourant van 8 oktober 1917.

Op 6 november 1917 staan vader en zoon weer voor de notaris. De percelen grond die gekocht zijn op de veiling van 9 augustus 1916 worden overgedragen aan de nieuwe N.V. voor het bedrag dat iets lager lag dan het aankoopbedrag.

Op 8 december 1927 vindt er bij notariële akte een statutenwijziging plaats van de N.V. Duvekot's Graanhandel. De laatste akte die bij de stukken zit is van 18 januari 1955. Het gaat om een herschikking van de aandelen. Uit deze akte blijkt dat het bedrijf op 29 augustus 1942 is uitgebreid met een dochteronderneming. Op die datum is Conserduc, een handel in bestrijdings- en conserveringsmiddelen opgericht.

Ook enkele brieven uit de Tweede Wereldoorlog zitten er in het mapje dat we ontvangen hebben. De eerste correspondentie is van mei 1941. Op 20 mei een afschrift van een brief die ondertekend is met 'Hoogachtend'. De brief is gericht aan 'Den Weled. Heer J. Dekker, Terwelhoek, Goes'. Het is het huis van Jan Dekker, de provinciaal leider van de NSB in Zeeland. De woning staat er nog steeds op de hoek van de Frans den Hollanderlaan en de Van der Spiegelstraat.

Er wordt over geklaagd dat de propagandisten van de NSB op de deuren en muren van de magazijnen aan de J.A. van der Goeskade 8 in Goes NSB-biljetten plakken. Daar is al vaker over geklaagd, doch zonder resultaat. Deze keer richt men zich tot de hoogste autoriteit. Duvekot zal niet 'Deutschfreundlich' zijn geweest. Zijn zoon Lau was een jeugdvriend en leeftijdsgenoot van de omgekomen Goese verzetsstrijder Nicolaas Corstanje, naar wie binnenkort een straat zal worden vernoemd.

Per omgaande volgt bericht op NSB-briefpapier met datering '21 Bloemaand 1941' van het adres Koningstraat 4 in Goes. De klacht is doorgegeven aan de afdeling propaganda, waar 'kameraad E.A. Klooté' verantwoordelijk is. De brief is ondertekend door de secretaresse met 'Hou Zee, De Gemachtigde van den Leider Jan Dekker'.

Blijkbaar heeft de brief geen effect want op 26 mei volgt er wederom een brief van Duvekot, deze keer aan de 'Afd. Propaganda'. De brief eindigt met: "Wij zijn ons bewust, dat wij geen eigendommen van andersdenkenden beschadigen of vervuilen en mogen dan ook van Uwe beweging hetzelfde verwachten".

Ook vinden we een overeenkomst van 29 november 1945 die ondertekend is door Duvekot's Graanhandel en Mr. H.C.J. Zaaijer, advocaat te Goes. Het gaat over de verkoop van een auto. Duvekot heeft voor zijn bedrijf een personenauto nodig. De advocaat heeft een auto die sinds 1940 'niet meer gelopen heeft door verordeningen van de bezettende macht en het verdwijnen van banden en andere onderdeelen gedurende den oorlogstoestand'.

De auto is van het bouwjaar 1936 en staat in de garage van I. Willeboer aan de Kleine Kade te Goes. Onder de voorwaarde dat de garagehouder de auto op kosten van Duvekot bedrijfsklaar maakt verwisselt de auto voor f. 1.600,00 van eigenaar.

Foto: Luchtfoto uit 1960. Langs het kanaal door Goes met aan de onderkant de J.A. van der Goeskade met de loodsen van Duvekot's Graanhandel. Aan de bovenkant de Albert Joachimikade met de houtloodsen en rechts de strafgevangenis.

Gepubliceerd 11 november 2021

[Link Facebook](#)

JEREMIASSE, EINDE VAN EEN FAMILIEBEDRIJF

Een bericht uit de PZC van 5 oktober 2021:

“Het is al bijna honderd jaar een bekende naam in Goes: Jeremiasse. Maar deze naam zal niet lang meer prijken op het pand van de grote fiets- en fitnesswinkel aan de Van de Spiegelstraat in Goes. Marten Jeremiasse heeft het familiebedrijf verkocht aan Fietsvoordeelshop.nl.”

De verkoop is recent afgerond. Hoewel hij dezer dagen nog in de winkel te vinden is om zaken af te ronden, is Marten Jeremiasse formeel de eigenaar al niet meer. Marten Jeremiasse (53) - de derde generatie in de onderneming - had wel voorzien dat de zaak ooit een keer zou worden verkocht, mede gezien het feit dat zijn twee zoons hem niet zouden gaan overnemen. De verkoop komt nu alleen een paar jaar vroeger dan hij eerder had bedacht.

De winkel vond z'n oorsprong in 1929, toen Rinus Jeremiasse aan de Oostwal begon met de verkoop en reparatie van motoren en (brom)fietsen. Sinds acht jaar gaat de zaak door het leven als 'Fiets en Fitness XXL by Jeremiasse'. Die naam werd ingevoerd toen het huidige pand aan de Van de Spiegelstraat (de oude garage van Van Strien) werd betrokken. Daarvoor zat Jeremiasse ook al in die straat, op een steenworp afstand.

We zoeken op internet naar de geschiedenis van dit familiebedrijf en komen al snel bij de facebookpagina Rondje Goes. Op 25 maart 2021 is daar een foto geplaatst van het eerste bedrijfspand aan de Oostwal in Goes, en lezen deze berichten: “In 1929 startte Marinus Jan Jeremiasse zijn eigen bedrijf op de plaats waar rond 1934 dit grote pand werd gebouwd.” De foto is in 1941 gemaakt door de bekende fotograaf Verschoore.

Op dezelfde facebookpagina vinden we op 22 april 2016 en 25 mei 2013 foto's van het bedrijf op de hoek Ganzepoortstraat/Groene Weidje in Goes. Een foto uit 1964 toont de werkplaats aan de zijkant.

Kees Griep schrijft: “In het midden van de foto is inderdaad het uithangbord van garage Adria te zien, boven de achteruitgang. Ook wij kwamen vaak bij Jeremiasse, en ik verbaasde me toen al over de arbeidsomstandigheden in die werkplaats. Er was namelijk vrijwel geen daglicht, waardoor er een eeuwigdurige schemering heerste. Bijgelicht door een paar schaarse tl-buizen moesten de fietsmakers (ongeveer op de tast) hun werk doen. Boven was het magazijn voor de nieuwe fietsen, daar zag je helemaal niets meer.”

Peter Frijhoff schrijft: “M.J. (Rinus) begon in 1922 als knecht bij Jaap Snoodijk in de Keizerstraat, en werkte daarna bij Ko van de Kreeke aan de Oude Singel. In 1929 begon hij voor zichzelf in een slooppandje aan de Oostwal, waar later het grote pand op de foto werd gebouwd. In 1967 verhuisde hij naar de Ganzepoortstraat, en in 1999 naar de Van de Spiegelstraat. Kees Jeremiasse zette in 1981 de "rolstoelbranche" voort aan de Verrijn Stuartweg onder de naam Care 2 Move.

Fré Metselaar heeft weer heel andere herinneringen aan dit bedrijf: “Eind jaren veertig van de twintigste eeuw introduceerde Jeremiasse de Italiaanse Mosquito bromfiets. Het motortje was net als het Nederlandse Berini-eitje ook los te koop. Kostten allebei 198 gulden. De Mosquito werd tegen het achterwiel gemonteerd. De verzwaarde voorvork die de gebroeders BeRiNi voor hun eitje adviseerden was bij montage van een Mosquito niet nodig. Die omgebouwde fietsen waren nog echte rijwielen met hulpmotor. Stel je maar voor, zo'n hoge Gazelle, het hoofd van de berijder nagenoeg in de hemel, en dat alles ‘verlucht’ door een rokend tweetakmotortje.”

Foto 1: de rijwielzaak in 1941 aan de Oostwal. Volgens Peter Frijhoff zijn de personen op de foto: v.l.n.r. Sjaak Slager, Jo Hoogesteger, Anna van Boven, Adrie de Back, Rinus Jeremiasse, Kees Jeremiasse, en Marie Jeremiasse-Visser. Op het fietsje zoon Hans Jeremiasse.

Foto 2: de rijwielzaak in de jaren zestig van de twintigste eeuw op de hoek Ganzepoortstraat/Groene Weidje.

Gepubliceerd 18 november 2021

[Link Facebook](#)

BOEKHANDEL VAN VELZEN

Een bericht in de PZC van 16 oktober 2021 dat boekhandel en drukkerij Van Velzen in Krabbendijke ruim 100 jaar bestaat. Reden om eens op internet te zoeken naar de geschiedenis van dit bedrijf. Maar eerst een citaat uit dit artikel: "Boekhandel en drukkerij Van Velzen in Krabbendijke ontstond in 1919. Het was tot 1988 eigendom van de familie Van Velzen, waarna Laurens Meeuwsen de zaak met zijn vrouw Anja overnam van zijn oom. De drukkerij zat tot 2003 naast de winkel en verhuisde toen naar een veel groter pand aan de Zuidweg. In de oude drukkerij naast de boekwinkel zit nu de doe-het-zelfzaak Neels. Bij Van Velzen werken in totaal zo'n vijftien mensen."

In de Krantenbank Zeeland vinden we wat artikelen over dit familiebedrijf. Het bedrijf is wat spaarzaam met adverteren want we vinden eigenlijk niet zo heel veel advertenties. Ook vinden we geen redactionele stukjes over de oprichting of jubilea. Zoals uit bovenstaande blijkt is het eigenlijk nog steeds een familiebedrijf, want huidig eigenaar Laurens Meeuwsen nam in 1988 het bedrijf over van zijn oom.

De eerste advertentie van 'C. van Velzen Cz - Krabbendijke' vinden we op 13 november 1920 in dagblad De Zeeuw, het christelijk historisch nieuwsblad voor Zeeland, zoals de onderkop luidde. Dat christelijke karakter is ook kenmerkend voor het bedrijf. Ze verkopen en drukken boeken en brochures die dat karakter ook uitdragen. Geen uitdagende titels van boeken maar 'ingetogen' titels van historische boeken vinden we.

Op 13 november 1920 de wervende tekst 'Het is nu de tijd uwe Visitekaartjes te laten drukken. Ruim 80 soorten voorradig, alsmede prachtdrukwerk Ondertrouwkaarten, Rouwcirculaires, enz.' Bestellingen kunnen ook gedaan worden in Oostdijk, Rilland en Waarde. Daar kunnen ook de modelboeken worden

ingezien. De namen van de vertegenwoordigers staan met kapitale letters gedrukt. Geen adressen staan er in de advertentie. Het is nog de tijd dat iedereen elkaar kende op het dorp.

Nummer 39 is het telefoonnummer van de 'Boek- en Papierhandel'. In de Goesche Courant van 27 januari 1932 vinden we een bericht onder het kopje 'Krabbendijke' dat 'de nieuwe aansluiting Rijkstelefoon' het nummer 49 heeft. Ook staat er een adres: Dorpsstraat A 169.

Dan komen we in een groot aantal jaren geen advertenties tegen. Het zijn de jaren van de wereldwijde economische crisis van de jaren dertig en de Tweede Wereldoorlog. Maar dan is er de bevrijding en in de nieuwe krant Vrije Stemmen, Dagblad voor Zeeland van 2 juni 1945 komen we een advertentie tegen met de kop 'HET GOEDE VOOR U ZOEKEN'. Het is de 'Gedachtenisrede, uitgesproken op 2 Maart 1944, door Ds. M. Ros in de Geref. Kerk te Krabbendijke, ter gelegenheid van het feit, dat 75 jaar geleden de Geref. Kerk aldaar werd geïnstitueerd.' Het boekje met foto's van de predikanten die deze kerk hebben gediend is voor f. 1,50 te koop bij Drukkerij C. van Velzen.

Veertien jaar later vinden we op 13 november 1959 een advertentie in het 'Eilanden-nieuws. Christelijk streekblad op gereformeerde grondslag'. Voor f. 2,50 kan men een boekje van 64 pagina's met foto's kopen met als titel 'LEVENSSCHETS van Ds. J.B. Bel'. Johan Bastiaan Bel was geboren op 17 februari 1893. In 1949 werd hij predikant te Krabbendijke, waar hij op 15 juli 1959 op 66-jarige leeftijd geheel onverwachts overleed.

In de PZC van 2 april 1953 vinden we een advertentie van het binnenkort te verschijnen gedenkboek van de Watersnoodramp van enkele maanden daarvoor op 1 februari. Oostelijk Zuid-Beveland is zwaar getroffen door deze ramp. De omvang zal nog niet geheel bekend zijn want men heeft het nog niet over een 'ramp' maar over over 'watersnood' zonder hoofdletter. Er komen veel foto's in van Rilland-Bath, Waarde, Oostdijk en Kruiningen. Ook worden aan de lezers nog meer foto's gevraagd met 'beschrijving van de ramp'. Ook pasfoto's van omgekomen personen zijn welkom. Het boek zal nog vaak worden herdrukt. In 1975 heeft het boek zijn vierde druk lezen we in Dagblad De Stem van 12 september 1975. Het is een redactioneel artikel dat opvallend genoeg in een katholieke krant staat.

In het christelijke Eilanden-nieuws van 6 december 1963 vinden we een boekbespreking van de Heidelbergse Catechismus onder de titel Sion's Troostboek van Ds. A. Verhage, een uitgave van Drukkerij C. van Velzen. In hetzelfde blad van 26 april 1968 vinden we een advertentie dat men bij het bedrijf ook tijdschriften, boeken en bijbels kan laten inbinden. Ook het herstellen van oude boeken behoort tot de mogelijkheden.

In de PZC van 12 november 1971 het bericht van het overlijden van de oprichter van het bedrijf C. van Velzen. Een eenvoudige advertentie van het personeel over het overlijden van hun 'oud-patroon', met de tekst: "De belangstelling voor zijn omgeving evenals zijn actieve persoonlijkheid blijven in onze herinnering."

Op 10 februari 1979 in de PZC een advertentie voor het boekje 'Jantje Fief'. Het is het verhaal van het ongelukkige leven van de Zuid-Bevelandse weesjongen die in de negentiende eeuw in een dorpsherberg werd 'verkocht'. In 2018 hebben we deze geschiedenis al eens gepubliceerd: <https://www.facebook.com/HeemkundigeKringDeBevelanden/posts/1794348920686694>

Op 15 januari 1983 vinden we in de PZC een advertentie 'uit voorraad leverbaar' van een album over de reformatie in Zuid-Beveland. In de PZC van 16 november 1991 biedt men het 'Woordenboek der Zeeuwse dialecten van Dr. Ha. C.M. Ghijsen' aan. Een standaardwerk van 1260 pagina's voor de prijs van f. 195, een uitgave van Drukkerij en Boekhandel Van Velzen B.V. Het bedrijf is in 70 jaar van een kleine eenmanszaak getransformeerd naar een besloten vennootschap.

Op 26 oktober 1994 - het jaar van 50 jaar Bevrijding van Zeeland - verschijnen er twee boeken over deze oorlogsjaren. Op dat moment wordt de directie van het bedrijf al enkele jaren gevoerd door Laurens en Anja Meeuwsen. In oktober 2021 is het bedrijf uitgebreid. We sluiten dit artikel dan ook af met het bericht uit de PZC waarmee we begonnen.

“Om tien uur ging hij donderdagochtend open, de vernieuwde biekwinkel Van Velzen van Anja en Laurens Meeuwsen in Krabbendijke. Al om tien voor tien stonden de eerste klanten op de stoep. Met een bos bloemen en vol nieuwsgierigheid.

Het tekent de betrokkenheid van ‘het dorp’ bij de winkel, vinden Anja en Laurens zelf. En tegelijkertijd zegt het iets over ‘de gunfactor’ richting het echtpaar. Want die is groot, merkten ze ook tijdens de verbouwing. „We waren dicht, maar mensen staken regelmatig hun neus naar binnen. Om te kijken of het een beetje opschoot, en om te zeggen dat ze best wilden helpen als dat nodig was.”

De winkel werd afgelopen tijd een stuk groter. Een kantoorruimte achterin werd erbij getrokken, waardoor de zaak zich nu in een L-vorm om het naastgelegen voormalige gemeentehuis buigt. Het idee kwam van zijn vrouw, vertelt Laurens. „Ik dacht nog: we zijn rond de zestig, moeten we daar nou nog aan beginnen.” Maar Anja was vastbesloten. „Ik ergerde me zo aan dat kantoor. Het was een rommelhok, niet netjes te houden. En bovendien was het in de winkel gewoon krap, zeker als het druk was.”

In het nieuwe gedeelte is nu de omvangrijke collectie christelijke boeken te vinden. Dat aanbod zorgt voor een grote schare vaste klanten. „Die komen uit de wijde omgeving”, vertelt Laurens. „Eigenlijk heel Reimerswaal.” Maar, benadrukt het echtpaar, de winkel is niet alleen een christelijke boekhandel. „We hebben voor iedereen wat wils”, benadrukt Anja. „We kunnen álle boeken bestellen. En we hebben ook kantoorartikelen, kaarten, puzzels...”

Daardoor stapt iedereen gemakkelijk binnen. ‘Alle soorten rangen en standen’, noemt Anja het. Het zorgt voor een grote klantenkring. De eerdergenoemde gunfactor helpt ook mee. In een tijd waarin mensen hun boeken ook via internet kunnen bestellen, maakt service het verschil. Klanten die dat willen, krijgen hun bestellingen thuis bezorgd. Laurens: „In coronatijd heeft ons dat heel erg op de been geholpen. We moesten bijna drie maanden dicht, maar we hebben bijna net zoveel omzet gedraaid als normaal. Je merkte dat mensen het ons echt gunden.”

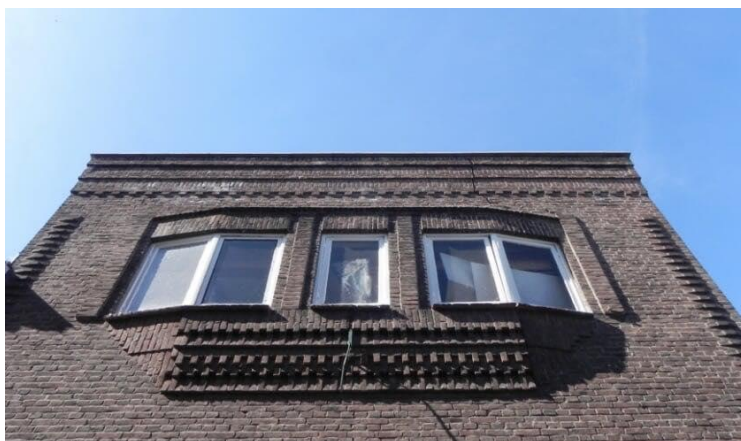
Nog zo’n voorbeeld van ‘service bieden’ is het zitje achterin het nieuwe deel.

Anja: „Best veel klanten zitten om een praatje verlegen. We kunnen die mensen nu even een stoel aanbieden, en een bakje koffie.” Van het ene idee komt het andere: binnenkort verschijnen er openslaande deuren tussen het zitje en de omvangrijke tuin achter de winkel. „Dan zetten we daar ook een paar stoelen en tafels neer, en dan kunnen mensen bij mooi weer heerlijk even buiten uitrusten en bijpraten. Misschien een springkussen erbij voor de kinderen... gezellig toch!”

Foto: Anja en Laurens Meeuwsen in hun vernieuwde winkel.

Gepubliceerd 23 november 2021

[Link Facebook](#)

100 JAAR BIOSCOOP IN GOES

Op donderdag 4 november 2021 was het precies honderd jaar geleden dat Cornelis Johannes (Cees) van Liere in 1921 in de Witte Bioscoop de eerste film vertoonde.

Cees van Liere, geboren te Goes in 1882, was koemelker en melkhandelaar. In 1907 huwt hij op 25-jarige leeftijd met de 20-jarige uit Middelharnis afkomstige kasteleinsdochter Klazina Anna Vis van Heemst. Cees en Klazina kregen zes kinderen waarvan er twee al zeer jong overlieden. Zoons Marinus Abraham (geboren te Goes op 19 december 1909) en Cornelis (geboren te Goes op 26 augustus 1914) zullen in het voetspoor van hun vader treden.

In 1912 koopt Van Liere van manufacturenhandelaar Andries Mulder het pand aan de Groote Markt C53, in 1920 omgenummerd naar Grote Markt 38, waarin hij op Tweede Pinksterdag 27 mei 1912 melksalon De Landbouw opent. In mei 1921 krijgt Cees van Liere vergunning tot het oprichten van een bioscoop en het hebben van een 12 PK gasmotor voor het opwekken van electriciteit en accu's om stroom op te slaan. Hij koopt de twee pakhuizen van de Haagsche Winkel aan de Korte Vorststraat 7-9 en laat die ombouwen tot bioscoop- annex vergaderzaal met een in Duitsland gekochte bioscoopinstallatie.

Arend van der Wel schrijft hierover in de Bevelandse Bode van 4 november 2021: "Leuk metselwerk wel, maar verder is dit niet zo'n spannende foto, helaas. Wel ontzettend spannend ging het er precies honderd jaar geleden áchter deze gevel aan toe. Op 4 november 1921 opende hier namelijk de eerste bioscoop van Goes met het vertonen van de Amerikaanse film 'Het Verleden eener Vrouw' uit 1919. Over deze film is verder niets bekend, dus gebruik uw eigen fantasie. Die fantasie moet echter wel zijn grenzen kennen, want de Goesche Courant verzekerde het publiek dat in de nieuwe bioscoop "alleen films gegeven worden, welke met godsdienst of eerbaarheid niet strijden."

Het verwerk is nog niet helemaal gereed wanneer op vrijdag 4 november 1921 de eerste voorstelling plaatsvindt en naast bovengenoemde film worden een natuurfilm en drie komische films vertoond. Vanaf zaterdag 5 november kan het publiek zich komen vergapen.

De pers had al gelegenheid gehad de nieuwe bioscoop met 150 plaatsen in de zaal en 50 op het balkon te bezichtigen, en rapporteert enthousiast en gedetailleerd over inrichting, techniek en veiligheidsmaatregelen. Aanvankelijk en in krantenartikelen spreekt men van 'De Witte Bioscoop', vermoedelijk vanwege de witte gevel van de melksalon aan de Grote Markt, Van Liere zelf adverteert vaak ook als 'Landbouw-bioscoop'.

Het opwekken van electriciteit loopt zo goed dat hij behalve aan zijn eigen ijsfabriek 'De Noordpool' aan de Korte Nieuwstraat ook stroom levert aan circa 40 klanten waaronder het naastgelegen hotel Centraal van Henk Molhoek en het juist opgerichte katholiek ziekenhuis aan de Lombardstraat (nu restaurant De Kluijzenaer). De komst van de PZEM in 1929 maakt een einde aan particuliere electriciteitcentrales.

In de negentiende eeuw kon men de eerste films vooral zien op kermissen. In 1906 opende de eerste bioscoop in Nederland. Toen in 1921 deze in Goes verscheen, waren er in heel Nederland al tweehonderd. In hetzelfde jaar opende in Amsterdam de - volgens kenners - mooiste bioscoop van Europa: Tuschinski. Cees van Liere was een dynamisch ondernemer. De melk in de filmpauzes kon van uit de melksalon zo via achterdeuren naar het dorstige filmpubliek geoberd worden. Nog steeds hoort dit pand bij De Landbouw.

Hoewel in de loop der jaren ook in Schuttershof en Prins van Oranje regelmatig films worden vertoond, verleidt het succes van de Landbouw-bioscoop ook anderen tot het oprichten van een eigen bioscoop. In 1928 koopt Pieter van den Dries Slot Oostende van Johannes Horsten en noemt het Slot Ostende. Het pand wordt volledig verbouwd, en ernaast komt voor 65.000 gulden een bioscoop met zeshonderd stoelen met eigen ingang tussen restaurant en de pastorie van de rooms-katholieke kerk.

In mei van dat jaar wordt de N.V. Café- en Bioscoopbedrijf 'Het Slot Ostende' opgericht. Leendert Dingeman Boudeling, neef van Cees van Liere wordt directeur, een andere neef Adriaan David Blanker en J. Prins worden commissaris.

Op 10 augustus 1928 opent Cinema-Theater Slot Ostende met als hoofdfilm 'Michael Strogoff, de koerier van den czaar'. Op de website Krantenbank Zeeland staan wat filmaankondigingen. De laatste die we vinden is tijdens de kermis op dinsdag 22 augustus 1933 de operettefilm 'Es was einmal ein Walzer' zijn. In november 1933 wordt in de krantenbank gemeld dat Cees van Liere de Slot Ostende-bioscoop (voor 18.000 gulden) heeft gekocht. De zaak wordt grondig verbouwd, waarbij in verband met de komst van de geluidfilms die sinds 1930 in de Goese bioscopen worden vertoond veel aandacht aan de akoestiek wordt gegeven.

De nieuwe bioscoop krijgt een foyer, balkon, mooi beklede stoelen en muur- en plafonddecoraties, er worden 100 stoelen verwijderd en Van Liere wijzigt de naam in Grand Theater. De officiële opening vindt plaats op 15 december 1933 met zoals de advertentie zegt, de 'Gala Première van de Gigantische Paramount Super 'Koning der Wildernis' met wereldkampioen zwemmer Buster Crabbe en Frances Dee' en een 'schitterend bijprogramma'. Toegangsprijzen variëren van fl. 0,30 (3e rang) tot fl. 1,20 (loge).

In 1936 koopt Van Liere de bioscopen Alhambra en Luxor in Vlissingen, voor de ook te koop aangeboden 3 hotels, een touringcarbedrijf en de exploitatie van een strandpier heeft hij geen belangstelling. In 1937 verkoopt hij De Landbouw aan Govert van der Kuijl.

In 1941 worden de zonen van Cees in het bedrijf opgenomen en wordt de firma C.J. van Liere & Zn opgericht. Marinus gaat zich bezighouden met de bioscopen in Vlissingen, Cor die als 12-jarige al achter de projector in de Witte Bioscoop stond wordt het gezicht van het Grand Theater in Goes. Ook in dit jaar wordt met de ijsfabriek gestopt.

Gedurende de oorlogsjaren is het Grand Theater twee maal per week gereserveerd voor de Wehrmacht en moeten verplichte films worden vertoond. Onder het balkon zijn radio's verborgen en onder de dekmantel van filmmateriaal worden ondergrondse blaadjes bezorgd.

Nadat Goes op 29 oktober 1944 is bevrijd reist Van Liere onmiddellijk naar Brussel en komt terug met 'Pimpernel Smith', een op The Scarlet Pimpernel gebaseerde Britse spionagethriller die al op 11 november wordt gedraaid.

In 1945 wordt de bioscoop opnieuw verbouwd, zo worden het balcon en de ruimte tussen de stoelrijen vergroot en komt er om veiligheidsredenen een betonnen trap. Ook in 1949 vindt een ingrijpende verbouwing plaats. Veel van de inventaris inclusief onder meer 280 bioscoopstoelen, vloerdelen, dakpannen, muren en ramen, motor met draaistroomgenerator enz. wordt via notaris Van Dissel geveild. Bij de heropening in september spreken veel prominenten hun bewondering uit, rept het Dagblad De Stem over "een bioscoop die volgens deskundigen de mooiste van Zuid Nederland" wordt genoemd en wijst burgemeester Ten Kate er op "dat het Grand Theater thans met de beste bioscopen in den lande kan wedijveren".

Cees van Liere overlijdt in januari 1958 op 75-jarige leeftijd. Zijn zoon Cor van Liere, die de dagelijkse leiding van het bedrijf al eerder had overgenomen stopt in februari 1971 om gezondheidsredenen met zijn werk in het Grand Theater. Hij overlijdt in 1985, 71 jaar oud.

De exploitatie van de bioscopen in Goes en Vlissingen wordt overgenomen door Ad Weststrate uit Goes, die als 15-jarige al toegangskaartjes scheurde en een opleiding tot filmoperator heeft gevolgd. Aanvankelijk is Weststrate alleen exploitant van de bioscopen van Van Liere, maar wordt later zeer actief in de film- en bioscoopwereld, zowel in Nederland als internationaal.

Hij koopt bioscopen in heel Nederland en in 1983 onder andere Alhambra Vlissingen en Grand Theater Goes, die nog steeds eigendom waren van Van Liere. Het beschrijven van de carrière van Weststrate, 'founding father' van het festival Film by the Sea, vergt een apart boek.

In de jaren tachtig van vorige eeuw komt de klad in kleine, slecht bereikbare bioscopen. Het Grand Theater, met één zaal, lijkt te klein en kan niet genoeg variatie bieden. Gesprekken tussen gemeente Goes en Weststrate brengen geen oplossing.

Vermoedelijk wordt op op zondag 13 september 1998 om 19.00 uur als laatste film in het Grand Theater te Goes 'Titanic' gedraaid. Een toepasselijke titel voor een bioscoop die ten onder is gegaan in de concurrentiestrijd. De bioscoop met zijn kenmerkende brede trap sloot zijn deuren.

Het pand in Goes kwam te koop en werd per 1 juli 1999 verkocht aan Proverko Vastgoed bv te Terneuzen met het beding dat er geen nieuwe bioscoop in gevestigd mag worden, op 30 juni 1999 wordt de zaal leeggehaald en verdwijnen de stoelen van de benedenzaal naar het Vestzaktheater in Vlissingen. Nog even terug naar het prille begin van de Goese bioscoophistorie. De Nieuwe Zeeuwsche Courant vernam begin april 1921 uit "de geruchten die zooal door de gemeente gaan", dat er "een vasten bioscoop ofwel cinéma" in Goes zou komen en waarschuwde de lezer alvast: "Het feit, dat men het overal heeft over het bioscoopgevaar zegt in deze genoeg." Gevaar staat vet gedrukt. We zullen gemakshalve maar aannemen dat het inmiddels geweken is.

Tot in 2007 beleefde Goes het bioscooploze tijdperk. Al ervaren sommigen dat tijdperk nog steeds, omdat de DaVinci Cinema in de Zeelandhallen 'zo ver fietsen' is.

Foto 1: een advertentie uit 1923 van bioscoop De Landbouw.

Foto 2: het gebouw in 2021 van de eerste bioscoop in Goes in de Korte Vorststraat.

Nagekomen reactie van Peter Frijhoff:

Ik denk dat het RK Ziekenhuis in de Lombardstraat niet het pand Grote Markt 12 was waar nu de Kluizenaar zit, maar het daarnaast gelegen pand Lombardstraat 2. Beide panden waren in het bezit van Stieger, maar Lombardstraat 2 werd in december 1923 door de RK Ziekenverpleging St Joanna van hem gekocht waarna het in 1924 werd ingericht als ziekenhuis.

Gepubliceerd 25 november 2021

[Link Facebook](#)

VOGELSANG

Ze is het tweede kind en de oudste dochter van Johannes Jacobus van Melle (1899-1969) en Neeltje Sia Lamain (1901-1989). Die 'ze' is Maria Sia Linnemann-van Melle, geboren in 1931. Ze woont in Amsterdam. In een keurig regelmatig handschrift ontvingen we een brief van vier kantjes. De aanleiding is een foto in onze rubriek Bevelands Heem van grossierderij Van Melle in de Singelstraat in Goes. Een nichtje had het artikeltje doorgestuurd.

Het bedrijf op de foto was van haar ouders. Er volgt een verhaal over haar jeugd, de woningen waar het gezin gewoond heeft, het bedrijf en haar oom Job. "Mijn ouders woonden aanvankelijk met drie kinderen in het pand naast de brood- en banketzaak 'De Soete Inval', Opril Grote Markt (Goes)".

Vader had zijn bedrijf en kantoor in het benedenhuis, samen met zijn broer Job van Melle, die de administratie deed. Het gezin verhuisde naar de Oostwal waar haar jongste broer werd geboren. In de jaren dertig werd het huis 'Vogelsang' aan de Vogelzangseweg te Goes gekocht. Het huis lag toen aan het eind van een doodlopende weg. Nu - in 2021 - staat dat huis er nog maar ligt het op de kruising met de Bergweg.

Dochter Maria Sia schrijft over die periode: "Daar brachteh wij als kinderen, ondanks de oorlogsjaren, een paradijselijke jeugd door." Het huis ligt nu aan een weg met scholen, maar toen was het een omgeving met boomgaarden, akkers en weilanden.

Over haar vader schrijft ze: "Mijn vader was een 'selfmade man', gelovig, integer, belezen. Een harde werker, niet alleen wat zijn bedrijf betrof, maar ook in zijn politieke bestuurlijke loopbaan. Na de oorlog werd hij wethouder en loco-burgemeester van Goes voor de CHU (voorloper van het CDA)." Nadat in 1946 de PvdA werd opgericht werd hij volgens zijn dochter zelfs door die nieuwe partij gevraagd om zich verkiesbaar te stellen voor de Tweede Kamer voor die partij. "Hij was een overtuigd lid van de CHU en bleef trouw aan zijn partij".

Ook als wethouder hield Van Melle zijn bedrijf aan. Dat was hard werken herinnert zijn dochter zich. 's-Middags bracht de stadhuisbode de stukken en 's-avonds las hij die om de besluiten te nemen. Uren was hij bezig. Nu zou zo'n combinatie van gemeentebestuurder en eigenaar van een bedrijf niet meer kunnen, maar tot in de jaren tachtig van de vorige eeuw was dit in Goes - evenals in andere kleine gemeenten - nog gebruikelijk. Van enkel het wethouderssalaris viel niet te leven.

De oorlogsjaren zijn een traumatische herinnering. De vader van Maria Sia en zijn broer Job van Melle waren beiden actief in het verzet. Bij een razzia in Goes door de Gestapo werd het gezin overvallen en meegenomen. Pas later hoorde het gezin dat vader was opgesloten in het kamp Vught. Hij overleefde daar het verblijf maar volgens zijn dochter heeft hij onder de vreselijke ervaringen en de rechteloosheid zijn leven lang geleden.

Zijn broer Job wist in 1943 op tijd te ontsnappen en vertrok naar de regio Utrecht en Amsterdam. Daar ging hij verder met zijn verzetsactiviteiten en werd kort voor de bevrijding in Amsterdam gearresteerd en gefusilleerd. Dochter Maria Sia: "Het verlies van zijn broer is mijn vader erg zwaar gevallen."

Job van Melle ontving postuum het Verzetskruis, de hoogste onderscheiding voor het burgerverzet en vergelijkbaar met de Militaire Willemsorde voor militairen. Ondanks martelingen na zijn arrestatie werd er niemand van zijn verzetsgroep opgepakt. Bij theehuis Rozenoord te Amsterdam aan de Amstel werd Job van Melle gefusilleerd, een bekende fusilladeplaats waar nu een monument staat.

Omdat Job vrijgezel was werd de onderscheiding door koningin Juliana in het paleis op de Dam te Amsterdam uitgereikt aan zijn moeder. Zijn nicht Maria Sia is nog in het bezit van het Koninklijk Besluit. Na eerst in een massagraf in de duinen bij Bloemendaal begraven te zijn werd Job van Melle herbegraven op de eerebegraafplaats in Bloemendaal, waar ook de bekende verzetsstrijder Hannie Schaft begraven ligt.

"Na de Tweede Wereldoorlog begon de wederopbouw. Er moest hard gewerkt worden en daar deed Johannes Jacobus van Melle flink aan mee." De bakkerij aan de Oprit Grote Markt in Goes ging over in andere handen. De grossierderij ging begin jaren zestig naar het mooie pand van Franken & Van Weel aan het Kerkplein (nu Singelstraat).

In 1968 zag Van Melle zich door gezondheidsklachten gedwongen het bedrijf onder te brengen in een groter geheel, waarna de grossierderij verder ging onder de naam Van Melle-Verduijn. Op 25 november 1969 overleed J.J. van Melle op zeventigjarige leeftijd. Voor zijn verzetsactiviteiten was in Israël een boom geplant.

Precies twintig jaar later overleed op 24 november 1989 op achtentachtigjarige leeftijd zijn echtgenote Neeltje Sia van Melle-Lamain. Daarna werd 'Huize Vogelsang' verkocht.

Foto 1: huize Vogelsang toen de Vogelenzangseweg te Goes nog weiland was.

Foto 2: dezelfde situatie maar dan jaren later.

Gepubliceerd 30 december 2021

[Link Facebook](#)

CBG Centrum voor
familiegeschiedenis

Zoektocht naar feiten rond Hugenoten

Gaan er bij jou in de familie verhalen rond over een eventuele afstamming van Hugenoten? Wat zegt jouw Franse naam over je familiegeschiedenis? Een verhaal over een vluchteling heeft impact en wakkert het verlangen aan om dit met feiten te bevestigen. Hoe zoek je uit wat het motief van de komst naar Nederland was? Het CBG helpt je bij het vinden van de juiste bronnen.

Wel of geen Hugenoot

Helaas vind je in lang niet alle dossiers dergelijke duidelijke aanwijzingen en is verder speurwerk onontbeerlijk. De meeste Hugenoten vluchtten aan het einde van de 16e eeuw en na de herroeping van het Edict van Nantes in 1685 (waarbij de eerder verworven rechten hen weer werden ontnomen) uit Frankrijk. Als je onderzoekt of er zich Hugenoten onder je voorouders bevinden, zul je eerst moeten vaststellen of ze daadwerkelijk uit Frankrijk zijn gevlucht. Soms gaat het gerucht in de familie, dat de stamvader een Hugenoot was, zonder dat hier bewijs voor is gevonden. Het hebben van een Franstalige naam is zeker niet voldoende. Bovendien kan deze zodanig verbasterd zijn, dat je de oorspronkelijke naam er niet meer in herkent.

→ Zo vermoeden leden van de Zeeuwse familie Fraanje dat ze van Hugenoten afstammen en ooit Dufraigne (met vele variaties) hebben geheten. Het bewijs hebben ze echter nog steeds niet gevonden. Ook het CBG-familiedossier gaf geen uitsluitsel.

Bart Chabot

Familiedossiers kunnen dus een waardevolle aanvulling zijn op je onderzoek. Echte bewijzen zul je echter dikwijls pas vinden als je aanwijzingen uit verschillende bronnen kunt combineren. Zo maken de publicatie over de familie Chabot en de aantekeningen uit een CBG-familiedossier het aannemelijk dat het een Hugenotenfamilie betreft; de koopman Jacques Chabot en zijn familie vluchtten in 1685 naar Amsterdam. Of dit een voorvader van schrijver Bart Chabot was, moet nog wel verder worden onderzocht.

ZOEKTOCHT NAAR FAMILIEVERLEDEN

De afkomst van Franse Hugenoten blijft intrigeren. Hugenoten zijn aanhangers van het calvinisme, de Franse vorm van het protestantisme. Dit geloof verspreidde zich in het zuiden van Frankrijk op de voedingsbodem van het 'ketterse' geloof van de katharen, ook wel albigenzen genoemd. Dat werd door de kerk van Rome met hulp van de koning van Frankrijk in een aantal kruistochten uitgeroeid in de eerste helft van de 13de eeuw.

Twee eeuwen later was er een nieuwe religieuze stroming, calvinisme genoemd, die zich in Frankrijk verbreidde. In 1572 probeerden de katholieken de strijd te beslechten met een massale moordpartij op calvinistische leidende personen en hun volgelingen in Parijs. Deze massamoord op naar schatting ten minste 10.000 hugenoten wordt sindsdien de Bartholomeüsnacht genoemd.

Het Edict van Nantes bracht in 1598 rust door de garantie van godsdienstvrijheid, zij het op een beperkt aantal plaatsen. Na de intrekking van het Edict van Nantes in 1685 waren de Hugenoten vogelvrij. Er kwam een vluchtelingenstroom op gang waarbij velen zich vestigden in Nederland. Hun namen komen hier nu nog voor, ook in Zeeland. Ad Fraanje heeft ook een naam die mogelijk een Franse oorsprong heeft, maar of hij van de Hugenoten afstamt is nog maar de vraag.

Over zijn zoektocht schrijft hij op Facebook. In het CBG/Centrum van familiegeschiedenis over Hugenoten vindt hij meer informatie. De leden van de familie Fraanje worden expliciet genoemd! Als voorbeeld van familieleden die denken af te stammen van Hugenoten maar waar nooit bewijs voor is gevonden.

Hij schrijft: "Ik zou er heel wat voor over hebben te weten waar onze familienaam vandaan komt. De oudst bekende Fraanje, Symon Claesen (=zoon van Claes) Frainge, was rond 1600 landeigenaar en Schepen in Oudelande (Heerlijkheid Baarland, Bakendorp en Oudelande). Zijn oudste zoon Olivier Symons werd hier zelfs Schout (Baljuw). Dan ben je zeker geen Franse hugenoot die na de 'val van Antwerpen' in 1585 vluchtte naar het Noorden. De meeste Hugenoten kwamen overigens pas na de herroeping van het Edict van Nantes in 1685 naar de Noordelijke Nederlanden."

Fraanje is een (erfelijke) familienaam die werd toegevoegd aan de eigen voornaam en die van de vader (patroniem). Maar bij veel nakomelingen van Symon Claesse ging deze naam verloren. Zo kregen de nakomelingen van zijn oudste zoon Olivier Symons <Frainge> de familienaam 'Olivierse'. Er was tot voor kort bij Oudelande nog een Olivierseweg. Heet nu de Ovezandseweg. Olivier Symons had veel bezittingen (landerijen in pacht) in die buurt.

Een familienaam was in de Zuidelijke Nederlanden in de 16e eeuw al gebruikelijk, anders dan in de Noordelijke. In 1810 werd de erfelijke familienaam door Napoleon verplicht gesteld.

De zoektocht is gestaakt. Veel akten e.d. uit Oudelande zijn bij het 'bombardement' op Middelburg op 17 mei 1940 verloren gegaan. Ze lagen in het archief dat werd bewaard in de Abdij. "Ondertussen ben ik wel een beetje jaloers op Bart Chabot."